

Kielten nimien kirjoittamisesta.

I.

Miten sana *suomenkieli* on kirjoitettava? Neljällä eri tavalla tätä sanaa kirjoitetaan. Muutamat kirjoittavat *Suomen kieli* (esim. ARVI JÄNNES, Neuvoja Suomen kielen opettajille, s. I ja II), toiset taas *suomen kieli* (esim. E. N. SETÄLÄ, Virittäjä I, s. 1), kolmannet *Suomenkieli* (esim. nimimerkki K., Virittäjä I s. 141, ja E. S. YRJÖ-KOSKINEN, Suomenkielen synonyymeja s. 5) ja neljännet *suomenkieli* (esim. KAARLE KROHN, Kirjallisuutemme vaiheet ss. 11, 28 y. m.). Toisinaan näyttää taas kuin muutamat kirjoittajat käyttäisivät kahta eri merkitsemistapaa ihan samoissakin suhteissa. ARVI JÄNNES esim. kirjoittaa „Neuvoissaan Suomen kielen opettajille“ (s. 11): „— — — ei ainakaan *Suomen kielessä* muodostu — — —“, mutta oppikouluja varten toimittamansa Suomen kielioopin kolmannessa painoksessa (s. 20): „— — — merkitään *suomen kielessä* — — —“. Vaikeaksi tuollaisissa kohdissa käynee selittää, miksi toisessa käytetään isoa ja toisessa pientä alkukirjainta. — Muutamain kehitys näyttää taas käyvän *suomen kieli* muodosta *suomenkieli* muotoon päin. Niin on käynyt esim. nimimerkki A. N:llä viime vuoden Virittäjässä. Vuoden alkupuolella — kirjoituksessa „Kaarle Niklas Keckman“ — hän kirjoittaa: *suomen kieli*, mutta lopulla vuotta — nim. „Elias Lönnrot Kajaanissa“ — on sen sijassa jo *suomenkieli*¹.

Mikä näistä monista kirjoitustavoista on sopivin ja oikein?

Tämän kirjoittaja puolestaan pitäisi *suomenkieli* muotoa sekä sopivimpana että oikeimpana. Helppoa on käsittää „suomenkieli“ yhdeksi käsitteeksi ja yleisnimeksi samoin kuin „äidinkielikin“. Eris- eli ominaisnimeksi sitä on vaikeampi selittää. Eihän sitä sen nimi erota muista kielistä, vaan sen yleiset ominaisuudet.

Suomen kielellä kyllä pääsee läpi alkeisopetuksessakin. Selittää *Suomen*, jonka jokainen helposti tajuaa ominaisnimeksi, *kieli* sanan attribootiksi, omistajaa merkitseväksi. Tämmöinen selitys ei kait kuitenkaan liene ihan oikea. Sillä tokkohan *suomenkieltä* voitaneen varsinaisesti katsoa Suomen omaisuudeksi, esim. samassa merkityksessä kuin Suomen maakunnat, Suomen luonto j. n. e. Suomenkieli pysyy *suomenkielenä*, vaikka se Ruotsiin tai muuanne maamme rajojen ulkopuolellekin siirtyy; sillä siis on yleisempi merkitys kuin se, minkä merkitsemistapa „*Suomen kieli*“ sille myöntää.

Vaikein kaikista muodoista on *suomen kieli*. Miten voi *suomen* tässä yhteydessä selittää yleisnimeksi?

¹ Yllämainitut esimerkit olen valinnut käsilläni olleesta, nimenomaan kielitiedettä tai -opetusta koskevasta kirjallisuudesta, joten nuo eri käytäntötavat eivät liene mitään satunnaisia, vaan perusteellisen harkinnan tuotteita.

Monen mielestä näyttäne asia liiaksi vähäpätöiseltä. Mutta alkeisopetuksessa se ei ole niinkään merkitystä vailla. Siellä pitää olla selvä tie, jota kuljetaan; muuten syntyy hämmennystä. Asia muuttune hyvinkin yksinkertaiseksi, jos saadaan selvät selitykset eri kirjoitustapojen perusteista.

A. H.

II.

Ison alkukirjaimen käyttäminen kielennimisissä on, kuten ed. kirjoittaja selittääkin, saanut alkunsa siitä, että *kieli* sanan edellinen omanto (genitiivi) on käsitetty sen maan (maakunnan) tai kansan nimeksi, jossa kieli on kansalliskielenä. Sitä todistaa joidenkuiden tapa, että kielten nimet yleensä kirjoitetaan pienellä alkukirjaimella, esim.:

„Runoelmissa koetettiin erittäin osoittaa kielitaitoa; Suomenmaassa niitä kirjoitettiin suomeksi, latinaksi ja ruotsiksi, vieläpä joskus kreikaksi, saksaksi tai jollakin muulla kielellä“ (B. F. Godenhjelm, Oppik. suom. kirj. hist., s. 37). „Antiikkiset kielet, kreikka ja latina, ovat siinä suhteessa suomen kaltaiset, etteivät laajuus ja korko ole yhteydessä keskenään; mutta suomessa on korko valtavampi kuin laajuus, kreikassa ja latinassa päinvastoin — — —“ (Saman tekijän Lyh. Runousoppi, s. 35). „Abraham Achrenius on kirjoittanut — — virsiä — — sekä suomeksi että ruotsiksi“ (Oppik. suom. kirj. hist., s. 46),

— mutta kun kieli ilmoitetaan sanalla *kieli* ja edellä olevalla maan nimen genitiivillä, niin tämä määräyssana on alotettu isolla alkukirjaimella, esim.:

„Paitsi sitä hän on painattanut muitakin kaunokirjallisia teoksia — — sekä Suomen että Ruotsin kielellä“ (viimem. teos, s. 58). „Enimmät hänen — teoksistaan ovat ilmestyneet Saksan kielellä, muutamat latinaksi, ruotsiksi ja venäjäksi“ (s. 54). „Mutta suurella innolla tutkittiin myöskin Suomen kieltä ja Suomen historiaa“. „Vaan — — kielten lakeja syvemältä tuntematta koetettiin vaan todistaa Suomen kielen luultua sukulaisuutta — — kreikan ja hebrean kanssa — —“. „Niilo Idman — — hyläten kielemme sukulaisuuden hebrean kanssa, koetti osoittaa Suomen ja Kreikan kielen yhtäläisyyttä“ (s. 44).

„Latina“ sitävastoin, joka on tullut tavallaan „isänmaattomaksi“, on alotettu pienellä¹, esim.:

„Eskil Petraeus toimitti — — ensimmäisen Suomen kieliopin, — — latinan kielellä“. „Eskil Petraeus'en kirja — — on vielä hyvinkin vaillinainen esitys Suomen kielestä, jonka runsaita muotoja koetetaan pinnistää latinan kieliopin kaavoihin“ (s. 38).

Kun on ollut tapana alottaa kansallisuutta ilmoittava nimisana isolla kirjaimella, on kirjoitettu johdonmukaisesti siis esim.:

¹ Toisinaan suurellakin (katso s. 42) — arvattavasti johdonmukaisuuden vuoksi. — Ison alkukirjaimen käyttäminen ei tietysti aina ole harkittuna oikein-kirjoitusohjeena. Sekin joka muuten kirjoittaa esim.: „Matkustus Suomessa“ käännettiin — — v. 1885 saksaksi“; „Johdatuksen — — on ranskan kielelle kääntänyt lehtori G. B.—“, saattaa satunnaisesti kirjoittaa: „Vaiikkei Englannissa ole käännetty T:n suurempia teoksia, on Englannin kieltä lukeva yleisö kuitenkin — —“ edellä käyvän maannimen analogian mukaan, s. o. sen vuoksi että mielikuva „Englanti“ vielä on tajunnassa vereksenä käden merkityksessä ajatusta paperille.

„Pohjois-ugrilaisia kieliä ovat — Lapin kieli, Syrjäänin ja Votjakin, Vo-
guulin ja Ostjakin sekä Unkarin kielet, Etelä-ugrilaisia Suomen kieli murteineen
sekä Mordvan ja Tsheremissin kieli“ (Godenhjelm, Oppik. suom. kirj. hist., s. 8).

Maan- tai kansallisuudennimen genitiivi on, niinkuin ed. kir-
joittaja tekeekin, tältä katsantokannalta selitettävä possessiiviseksi
(omistajaa ilmoittavaksi): Saksan kieli = kieli, joka on Saksan oma
kansalliskieli; Ostjakin kieli = kieli, joka on Ostjakin (= ostjakkilai-
sen, ostjakkien kansallisuuteen kuuluvan henkilön) oma, hänen äidin-
kielensä. — Vaan tuo yksinäinen „latinan kieli“? Sen selittämiseksi
täytyy asettua niiden kannalle, jotka kirjoittavat *suomen kieli* tai *suo-
menkieli*. Merkitykseltään on nimitystapa *latinan kieli* samassa suh-
teessa kielennimeen *latina* kuin nimitystapa *Helsingin kaupunki* sanaan
Helsinki (*latinan kieli* : *latina* = *Helsingin kaupunki* : *Helsinki*), s. o. sa-
moin kuin jälkimmäisen suhteen jäsenet merkitsevät samaa, niin edel-
lisenkin; samoin kuin *Helsingin* on definitiivinen genitiivi, joka
tarkemmin määrittelee laajempimerkityksisen *kaupunki* sanan merki-
tystä, niin *latinan* sanaa *kieli* (vrt. Imatran koski, Lahden kauppala,
sotilaan nimi = nimitys „sotilas“, ks. E. N. Setälä, Suomen kielen
lauseoppi ⁴, s. 30). Suhde on tietysti sama muissakin samantapaisissa
yhtymissä, esim.:

„Suomalaisten kielten (huom.: gen. defin.!) nimellä tarkoitetaan — kieliä,
joita A. on nimittänyt „länsisuomalaisiksi“; niihin kuuluvat siis: suomen kieli, kar-
jalan kieli, aunuksen kieli, vepsän kieli, vatjan kieli, viron kieli ja liivin kieli“.

Viimeisessä esimerkissämme nimitys *suomen kieli* tarkoittaa laaja-
alaista kielitieteellistä käsitettä, mihin kuuluvat kaikki ne keske-
nään enemmän tai vähemmän erilaiset pää- ja alamurteet, joita Suomen
valtiollisten rajain piirissä (Salmin, Suojärven ja Suistamon tienoo
pois erotettuna), Inkerinmaalla (inkeroismurretta lukuun ottamatta),
Pohjois-Ruotsissa ja -Norjassa sekä Vermlannissa (paikoin muuallakin,
esim. Pohjois-Amerikassa, Siperian siirtokunnissa) asuvat suomalaiset
puhuvat ja kirjoittavat, m. m. suomalainen kirjakieli Agricolasta al-
kaen. Samoin tarkoittaa nimitys *viron kieli* kaikkia tämän kielen
murteita, vanhaa ja uutta kirjakieltä. Tässä merkityksessä nämä ni-
mitykset (samoin toisetkin: karjalan k., vepsän k. j. n. e.) ja merkit-
semistavat tavallisesti esiintyvät nykyisessä kielitieteellisessä kirjalli-
suudessamme ¹, vaihdellen samaa merkitsevien kielennimien *suomi*, *viro*
j. n. e. kanssa. Nimitys- ja merkitsemistapaa *suomen kieli* tarkoittaa
siis tässä kirjallisuuden haarassa kaikkea minkä kielikorvamme vain
„suomeksi“ tunnustaa, yhtä hyvin „syvää Savon suomea“ kuin lyhyttä
„turkulaista“, pääkaupungin „torisuomea“ ja jyrkää „kyröläistä“, yhtä
hyvin Gottlundin „juvalaista“ ja Lagervallin karjalaista, kuin Juhani

¹ Ks. esim. prof. Setälän „Äännehistoriaa“, prof. Genetzin „Partikkelimuo-
toja“, tutkimusta „Suom.-ugr:stä ä:stä j. n. e.“, prof. Donnerin muistopuhetta „Au-
gust Engelbrekt Ahlqvist“ (Helsinki, 1889), toht. Paasosen „Kielell. lisää suoma-
laisten sivistyshistoriaan“ y. m., y. m.

Ahon kieltä, taidelyriikan uutta ja kansanrunouden vanhaa runokieltä
j. n. e.

Mutta käytännöllisessä elämässä käsite *suomenkieli* tavallisesti on toinen, ahtaampi. Hymähtämään saavat lukijan vanhain kokeet kirjoittaa „Somen keeld“. Naurahdetaan vain savolaisen leveätä puhetta, koetetaan huviksi matkia turkulaismurteen lyhyyttä ja katkonaisuutta, suljetaan korvat „kyökkisuomen“ ruotsinsekaisuudelta ja rajakarjalaisen monilta venäläislainoilta, äkeilläään huolettomain kirjoittajain kieli- virheistä. Mitä „suomea“ se on...? Eihän se ole sitä, jonka sointua ihailemme Erkon „Ainossa“, sana- ja kuvarikkautta Kalevalassa, sujuvuutta ja tuoreutta Ahon „Lastuissa“, jonka yhä vielä toivomme puhdistuvan ja kehittyvän, varttuvan ja vakaantuvan, täydellisentyvän sivistyskieleksi „rinnalle rikasten kielten“, kohoavan arvoon ja yhteiskunnalliseen merkitykseen nähden. Tähän ihannekieleemme, jonka hyväksi parhaiden miestemme voimat ovat tällä vuosisadalla kuluneet, kansalaistunteemme ja ajatuksemme käytännöllisessä elämässä tavallisimmin kohdistuvat. Tavallisimmin ajattelemme „suomea“ Suomen nousevana sivistyskielenä, jossa asemassa se jo osaksi on ja johon se oman sivistyksemme syventyessä, laajetessa, kohotessa ja voimistuessa toiveidemme mukaan on pääsevä. Sitä ei saa kukaan nauraa kuten murteita, ei huolimattomasti käyttääkään! Pidämme kansalaisvelvollisuutena ja kansallissivistykseen kuuluvana asiana käyttää tai ainakin koettaa puhua ja kirjoittaa „hyvää suomea“, kirjailijoilta vaadimme „mallikelpoista kieltä“. Ja vaikka melkein kukin pitäjä pitää omaa murrettaan parhaana, niin useimmat iloinnevat etupäässä siitä että heillä ei suomea „kiennell’ eik viennell’ vaam puhutaar Raamatuj jälkiin“, s. o. *kirjakielen* mukaan. Käytännöllisessä elämässä kieletämme puhuttaissa ja kirjoitettaissa ovat useimmiten toiset lähtökohdat ja tarkoituserät määräävinä kuin kielihistoriassa. Kieli tulee tavallisimmin kysymykseen vain sivistyksen välittäjänä, „kultuuri-faktorina“, milloin opetuskielenä tai oppiaineena koulussa, milloin kirjallisuuden tai näytelmätaiteen, milloin virastojen tai kirkon kielenä, milloin taas ajatusten välittäjänä julkisessa yhteiskunnallis-valtiollisessa yhteistoiminnassa ja yleisessä liikenteessä, milloin sivistyneen seuraelämän ja kodin keskinäisessä piirissä. Siihen kelpaa vain se „suomi“, mikä meistä on „oikeata suomea“ („suomea par préférence“): nuori ja vielä kehityksen alainen suomalainen kirja- ja sitä noudattava sivistynyt puhekieli.

Tämä koskee muitakin n. s. sivistyskieliä. Kun esim. Juhani Aho kirjoittaa:

„Melkein poikkeuksetta seuraa ruotsalaisia arvosteluja ruotsinnetuista teoksista se muistutus että *ruotsinkieli* on niissä virheellistä tai murteellista. Se — — on „finskaa“, joksi meren takana nimitetään suomalaisten puhumaa *ruotsinkieltä*“. „Kirjallisuutemme tästä puuttuvasta *ruotsinkielen* taidostamme — — tulee kärsimään“. „Jos suomenkieli on tähän saakka näin suuressa määrin painanut leimansa *ruotsinkieleemme*, on luultavaa että se *suomenkielen* tullessa yhä monipuolisempaan

käytäntöön kansan sivistyskielenä on tekevä sen vielä enemmän. En tahdo tässä ottaa käsitelläkseen kysymystä *ruotsinkielen* puhdistamisesta koko laajuudessaan. Tahdon vain esitellä muutamia keinoja, miten *ruotsinkieli suomenkielestä* käännetyissä teoksissa olisi saatava paremmaksi ja puhtaammaksi“. „Kun on kysymys — — *ruotsinkielen* viljelemisestä ja sen käyttäjän kehittämisestä, tämä tehtävä joutuu *ruotsinkielen* varsinaisten edustajain toimeksi“ (Valvoja 1898, s. 75 s),

tarkoittaa hän osotetuissa kohdissa Suomen ruotsalaista tai suomalaista kirja- tai sivistyskieltä¹ (sitä mitä ruotsiksi nimitetään „finländsk högsvenska“, joka ei enää ole aivan samaa mitä Ruotsin arvostelijat pitävät hyvänä „högsvenskana“). Samoin seuraavissa tarkoitetaan kirja- ja sen mukaista puhekieltä:

„Ulkomaisista kielistä ovat pakollisia *saksan-, englannin- ja ranskankieli* sekä vapaaehtoinen *espanjankieli*“. „Muina opetusaineina ovat *tanskankieli* — —“. „Kielistä ovat pakollisia Wienin opistossa *saksankieli, ranskankieli* ja joko *englannin- tai italiansankieli*“ (Valmis Vesterlund, Valvoja 1897, ss. 96—100²). „Johdatuksen — — on *venäjänkielille* kääntänyt kirjailija V. R.—“ (Yrjö Hirn, Valvoja 1898, s. 160),

eikä asianomaista kieltä koko sen laajuudessa tai kielihistoriallisena ilmiönä.

Tästä saa selityksensä se että käytännöllisempiä aloja käsittelevässä kirjallisuudessa kirjoitustavoista *suomen kieli, saksan kieli ja suomenkieli, saksankieli* jälkimmäinen näyttää olevan voitolla.

Uudessa Suomettaressa esiintyvät ne viime kuussa (kuulutukset, uutiset y. m. lukuun otettuina) seuraavissa suhteissa:

englannin kieli	2 kertaa	englanninkieli	2 kertaa
latinan	1 ”	latinankieli	2 ”
ranskan	7 ”	ranskankieli	3 ”
ruotsin	6 ”	ruotsinkieli	21 ”
saksan	5 ”	saksankieli	3 ”
suomen	8 ”	suomenkieli	27 ”
venäjän	5 ”	venäjänkieli	12 ”
		tshekinkieli	1 ”
Yht. 34 kertaa		Yht. 72 kertaa	

Edellisistä oli 4:ssä tapauksessa selvään tarkoitettu kieltä alempana puhekielenä ja 5:ssä kohdassa oli, jälkimmäisistä 6:ssä, vaikea määritellä rajaa, joten kirjakieltä tarkoitettaissa yhteenkirjoittaminen oli kahta kertaa lukuisampi³.

Valvojassa, joka myöskin edustaa useiden kirjoittajain kieliäisiä ja joka siis ainakin tässä kohden sopinee pienoiskuvaksi uudemman kirjallisuuden oikeinkirjoituksesta, ovat eri kirjoitustapojen esiintymismäärää osottavat luvut alempana mainittuina vuosina seuraavat⁴:

¹ Närpiön ja Uudenmaan ruotsia meillä kyllä osataan, murteita hän ei tahdo puhdistettavaksi, niille ei kirjoja käännetä j. n. e.

² Erikseenkirjoittamisesta on 3 esimm. s. 97, 21 vk:ssa 1898, ss. 162 ja 163.

³ Huvin vuoksi olkoon mainittuna muista kirjoitustavoista, että *Suomen kieli* esiintyi 3:sti, *Venäjän kieli* 2:sti, *Saksa* 2:sti; muuten ovat vallalla *latina* (7), *ranska* (2), *ruotsi* (34), *saksa* (5), *suomi* (34), *venäjä* (2).

⁴ Milloin kielennimen asema lauseessa on vaatinut isoa alkukirjainta, ei sitä ole otettu lukuun. Suurempien lukujen yksikköihin toisi vuosikertain toiskertainen läpikäyminen ehkä muutoksia. Nykyiselläkin tarkkuusmäärällään ne sentään kuvaavat suhteita *lukumäärin* paikalleen.

V. 1883:

Latina	9	arabian	kieli	1
Ruotsi	11	englannin	”	2
Saksa	1	heprean	”	1
Suomi	13	japanin	”	1
	Yht. 34	kreikan	”	1
		kiinan	”	1
		latinan	”	4
Ruotsinkieli	2	lapin	”	8
Suomenkieli	11	liivin	”	1
	Yht. 13	mordvan	”	3
		ostjakin	”	2
Englannin kieli	2	perman	”	1
Latinan	”	persian	”	1
Norjan	”	ranskan	”	1
Ranskan	”	ruotsin	”	3
Ruotsin	”	rutheenin	”	2
Saksan	”	saksan	”	4
Slovänin	”	suomen	”	13
Suomen	”	syrjänin	”	1
Tanskan	”	tsheremissin	”	2
Unkarin	”	unkarin	”	7
Venäjän	”	venäjän	”	1
	Yht. 87	vogulin	”	1
		votjakin	”	1
		Yht.		63 ¹
juutalais-saksa	1	englanninkieli		2
kreikka	7	latinankieli		1
latina	64	norjankieli		1
ranska	13	ranskankieli		1
ruotsi	59	ruotsinkieli		34
saksa	13	saksankieli		1
suomi	64	suomenkieli		74
tanska	1	tanskankieli		1
venäjä	2	venäjänkieli		2
viro	1			
	Yht. 225			Yht. 117

V. 1889:

Espanjan kieli	1	englannin kieli	2	
Kiinan	”	islannin	”	1
Ruotsin	”	latinan	”	1
Suomen	”	ranskan	”	3
Turkin	”	ruotsin	”	3
Viron	”	slaavin	”	1
Saksa	1	suomen	”	4
Venäjä	1	turkin	”	1
	Yht. 14			Yht. 15

¹ Joukossa verraten monta nimeä, jotka eivät edusta „sivistyskieliä“, vaan esiintyvät enimmäkseen vain kielitieteellisissä teoksissa.

espanja	1	englanninkieli	3
heprea	1	kreikankieli	3
itaalia	1	ranskankieli	10
japani	1	ruotsinkieli	6
kreikka	1	saksankieli	1
latina	7	suomenkieli	34
ranska	4	tanskankieli	1
ruotsi	19	vironkieli	1
saksa	2		
suomi	15		
	Yht. 50		Yht. 59

V. 1896:

Suomen kieli y. m. s.	4	suomen kieli y. m. s.	37
suomi y. m. s.	71	suomenkieli y. m. s.	58

V. 1897:

Suomen kieli y. m. s.	4	suomen kieli y. m. s.	63
suomi y. m. s.	147	suomenkieli y. m. s.	96

Mikä merkitys nimellä kulloinkin on, ei aina ole helppoa määritellä, esim. kun puhutaan oman kieleemme halveksimisesta, viljelemisestä, oikeuksista tai kau-neudesta. Sen vuoksi en ole eri merkitysten lukuisuutta osoittavia numeroita pannut esille. Niistä käy kieltämättömästi selville, että useimmissa kohdin puhe on kirjakiielestä, paitsi merkitsemistapaa *Espanjan kieli* j. n. e. käytettäissä vv. 1889 ja 1896, jolloin tällä useammin tarkoitetaan asianomaisia kieliä yleensä. Pientä alkukirjainta käytettäissä, kun kirjakieltä selvään osotetaan, on yhteenkirjoittami-nen kaikkina neljänä vuonna tavallisempi, voittaen esim. 1897 erikseenkirjoittami-sen enemmän kuin kahden kertaista (90:40)¹.

Kirjoittajain kesken näyttää olevan siis syntynyt „ääneton sopi-mus“ siitä että yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi kirjoitustavat *Suomi*, *Latina*, *Suomenkieli*, *Ruotsinkieli* hylätään, ja että koetetaan tulla toimeen kirjoitustavoilla *suomi*, *suomen kieli* ja *suomenkieli* j. n. e. Ni-mistä *suomi*, *viro*, *ranska*... ollaan tietysti yksimieliset². Vaan kuinka selvittää rinnakkaisehdokkaista *suomen kieli* ja *suomenkieli*? Seuratta-

¹ Lieneekö vain painovirhe että prof. Donner, joka ylempänä mainitussa muisto-puheessaan yleensä noudattaa erikseenkirjoittamista, ajatusten johtuessa kirjakie-leemme, kirjoittaa: „— välittömästi tempasi mukaansa — — se mahtava, nyt ensi kerran *suomenkielellä*, ikäänkuin kansan omasta sielusta tajullisena [A:n lyriikassa] ilmi puhkeava tunne, että — —“ (s. 11; toinen, ei aivan samanlainen esim. s. 4)? — Ahtaassa merkityksessä on kielenimi yhteenkirjoitettuna lauseissa: „sanoivat *suomenkielen* jo kokonaan hävinneen“; „ruotsalaisilla yleisesti jo kauvan on ollut se luulo, että *suomenkieli* olisi kokonaan kuollut“ (Uuno K., Koitar V, s. 200), joissa keskustelu liikkuu vain Vermlannin oloissa.

² Kukaan ei tahtone kirjoitettavaksi: Suomen Ruotsi eroaa Ruotsin Ruot-sista (vaan kuten esim. Valvoja 1898, s. 165); Norjan Lappi ei ole samanlaista kuin Venäjän Lappi (nim. kielistä puhuen); Amerikan Suomeen on tunkeunut paljo englantilaista aineista. — Kansallisuuksienkin nimet nykyään yleensä aletaan pie-pellä kirjaimella, esim. Weberin „Ihmiskunnan historiassa“.

koon numeroiden viittausta ja pidettäköön molemmat: milloin kielellä nimenomaan tarkoitetaan viljeltyä, kehitettyä sivistyskieltä, kun sitä ajatellaan kirja- ja sitä noudattavana sivistyneenä puhekielenä tai muuten selvästi rajoitetussa, ahtaammassa merkityksessä¹, kirjoitettakoon nimitys yhdyssanaksi; kun taas nimitystä käytetään laajemmassa merkityksessä kielestä yleensä, kirjoitettakoon erikseen².

Jälkimmäinen tapa tulisi siten pysymään etenkin kielitieteellisissä kirjoituksissa, edellinen pääasiallisesti muussa kirjallisuudessa, jossa sitä nytkin suositetaan enemmän ja jossa ahtaampi käsite useammin onkin kysymyksessä. Tietysti sittenkin jää väliä, jossa merkityksen ja kirjoitustavan määrääminen ei ole helppoa ja jossa oikeinkirjoitustapa edelleen jää horjumaan, usein on yhdentekeväkin³. Mutta mikäli käsitteet selvenevät, sikäli voitaneen ehdotusta noudattamalla kirjoituksessakin vähitellen päästä parempaan yhdenmukaisuuteen kuin nykyään on vallalla. Lauseopillisen liitoksen — jommoisena „*suomen kieli*“ hyvin usein esiintyy⁴ — ja todellisen yhdyssanan rajahan on puhekielessä enemmän tai vähemmän epämääräinen kuten rajat kaikkialla luonnossa. Edistytvä ja taajeneva viljelys pakottaa jakamaan laajat „yhteismaat“, hakkaamaan rajat auki ja osottamaan mitä millekin kuuluu.

Jos kirjoittaja nimenomaan tahtoo kirjoitustavallaankin johtaa lukijan mieleen valtiollisen tai maantieteellisen Suomen, olkoon hä-

¹ Esim. Norjan *lapinkielettä* on lapin murteista enimmäin viljelty kirjallisuudessa; Vermlannin *suomenkieli*; Uuden Testamentin *kreikankieli* edustaa toista murretta kuin esim. Platon.

² Siis esim. *suomenkielen* lehtori, *saksan- ja ranskankielen* opettaja, *venäjänkielen* opetus, „*Ruotsinkielen* alkeiskurssi“, taitava *englanninkielen* käyttäjä, *suomenkielen* asetus (jos asetus koskee kieleemme „virallisuutta“), „antoi *suomenkielen* asian säädylle ainoastaan kuulusteltavaksi“ (Valvoja 1883, s. 532), *suomenkielen* todistus j. n. e. Tämä kirjoitus koskee „*suomenkielen* oikeinkirjoitusta“, mutta: toht. S. on tutkinut *suomen kielen* vaikutusta ruotsiin, prof. G. *suomen kielen* partikkelimuotoja, prof. T. selvittänyt *suomen kielessä* säilyneitä *gootin kielen* jälkiä, prof. F. on tutkinut *ruotsin kielen* itäisiä murteita.

³ sillä esim. „työ *suomenkielen* hyväksi“ on työtä koko kielen (siis „*suomen kielen*“) hyväksi.

⁴ Selvimmin tämääntapaisissa: „Semmoiset epäsuotuisat olot ehkäisevät tietysti jos mitään kirjallisuuden haaraa sitä, joka koski *suomen* siihen aikaan vielä niin halpana pidettyä *kieltä*“ (Aug. Hjelt, Virittäjä 1886, s. 89); samoin: „Jolta ma oppinut oon tätä *Suomen soipoa kieltä*“ (Arvi Jännes); „Varmaankaan ei kulu pitkiä aikoja, ennenkuin rouva E—n teoksia luetaan *suomenkin kielellä*“ (Valvoja 1883, s. 435); „— — taito *suomenkin kielessä* on taidoksi luettava“ (sama, s. 531); vrt „Hänen pieniä kirjoituksiaan on — — käännetty *tanskan- jopa englanninkin kieliiin*“ (sama, s. 437). Samoin: *suomen kielen* ja kirjallisuuden professori, koska *suomen* on sanain *kielen* ja *kirjallisuuden* yhteinen määräys.

nellä vapaus kirjoittaa *Suomen kieli* (Kiinan kieli j. n. e.). Ainakin tulee säilyttää entinen muotonsa Oksasen säkeillä:

„Nouse, riennä, Suomen kieli,
Korkealle kaikumaan!
Suomen kieli, Suomen mieli,
Niiss' on suoja Suomen maan.
Nouse, riennä, Suomen kieli,
Korkealle kaikumaan!“

E. A. E.
